

Ірина СИТНИК,*orcid.org/0000-0003-4501-9541*

доктор філософії з мистецтвознавства,

доцент кафедри образотворчого мистецтва

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) *stivi.master.777@gmail.com***ДИСЦИПЛІНА АРТБІЗНЕС У СУЧАСНІЙ ЕДУКАЦІЙНІЙ СФЕРІ**

Стаття присвячена інтегруванню артбізнесу в сферу освіти галузі знань культура і мистецтво, як основної дисциплінарної одиниці для закладів вищої освіти за спеціальністю В4 Образотворче мистецтво, реставрація. Проаналізовано сучасні розвідки з питань правових засад функціонування артбізнесу й економічних аспектів діяльності у сфері артіндустрії. Досліджено джерела з проблем сучасного українського артринку та їх вирішення в умовах сьогодення. Здійснено огляд наукових публікацій, присвячених питанням формування бізнес-процесів в артпросторі в умовах післявоєнного відновлення України. Проаналізовано основні наукові праці з означеної тематики, присвячені менеджменту та маркетингу галузі мистецтва, практичним бюджетним підприємницьким напрацюванням задля втілення успішних культурних проєктів в українському контексті.

Опрацьовано існуючі сучасні освітні та робочі програми з артбізнесу в Україні, у країнах ЄС та Америки. З'ясовано специфіку складових освітніх продуктів, унаочнено ключові змістовні модулі дисципліни.

Автором окреслено структуроутворюючі міждисциплінарні компоненти в означеній царині. Обґрунтовано необхідність інтегрування артбізнесу в галузь культури і мистецтва, виходячи з вимог артринку й артіндустрії у сучасному контексті. Проаналізовано причини, що обумовлюють необхідність впровадження артбізнесу як освітньої складової освіти. Особливу увагу приділено комбінації освітніх компонентів та аспектам діяльності у сфері артбізнесу, зважаючи на основні запити в існуючому артпросторі. Розглянуто перспективи розвитку для фахівців сфери артбізнесу в національному та міжнародному середовищі. Інструментарій дослідження спирається на міждисциплінарну інтеграцію мистецтвознавчих, економічних та освітніх парадигм. Методологія ґрунтується на сукупності хронологічного принципу, мистецтвознавчого та бізнес-підходів, що дозволяють дослідити артбізнес як освітню дисципліну в контексті трансформації сучасної гуманітарної освіти. Використано онтологічний, аксіологічний і герменевтичний методи для осмислення буття артбізнесу, аналізу ціннісних орієнтирів та інтерпретації змістів в освітніх програмах і навчальних курсах. Кроскультурний метод дає змогу проаналізувати **вплив культурного середовища на формування артринку та освітніх компонентів артбізнесу**. Типологічний метод і метод мистецтвознавчого аналізу застосовується для систематизації форм викладання, змістових модулів та типів освітніх продуктів, у межах яких функціонує дисципліна «Артбізнес».

Ключові слова: артбізнес, артменеджмент, професійна підготовка кадрів для сфери культури та мистецтва, артринк, артіндустрія, артпроєкт, образотворче мистецтво, художня культура, економіка, право.

Iryna SYTNYK,*orcid.org/0000-0003-4501-9541*

Doctor of Philosophy in Art History,

Assistant professor at the Department of Fine Arts

Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University

(Kyiv, Ukraine) *stivi.master.777@gmail.com***ART BUSINESS DISCIPLINE IN THE CONTEMPORARY EDUCATIONAL FIELD**

The article is devoted to the integration of art business into the educational field of culture and art as the main disciplinary unit for the higher education institutions in the specialty B4 Fine Arts, Restoration. Modern studies of the legal principles of the art business functioning and the economic aspects of the art industry activities have been analysed. The researches related to the issues of the contemporary Ukrainian art market and their solution in the present conditions have been studied. A review of scientific publications devoted to the formation of business processes in the art space under the conditions of post-war reconstruction of Ukraine was performed. The study analysed the main scientific works on the specified topic devoted to management and marketing of the art industry, practical affordable entrepreneurial developments for the implementation of successful cultural projects in the Ukrainian context.

The existing modern educational and work programmes on art business in Ukraine, the EU countries and the US have been studied. The specifics of the components of educational products has been analysed and the key content modules of the disciplines have been illustrated.

The author defines the structure-forming interdisciplinary components in the specified field. The need for integrating art business into the culture and art field has been substantiated based on the requirements of the art market and the art

industry in the contemporary context. The reasons determining the needs for introducing art business as an educational component have been analysed. Special attention is given to the combination of educational components and activity aspects in the field of art business, considering the main requests in the existing art space. Development prospects for art business experts in the national and international environment have been considered. The research methodology in the article is based on the interdisciplinary integration of art history, economic and education paradigms. The research is based on a combination of the chronological principle, art history and business approaches, which allow art business as an educational discipline in the context of the transformation of contemporary arts education to be studied. The ontological, axiological and hermeneutic methods were applied to understand the existence of art business, analyse value benchmarks, and interpret content in educational programmes and courses. The cross-cultural method makes it possible to analyse the influence of the cultural environment on the formation of the art market and educational approaches to art business. The typological approach and the art history analysis method are used to systematize the forms of teaching, content modules and types of educational products within which the art business discipline functions.

Key words: art business, art management, professional training in the culture and art field, art market, art industry, art project, fine arts, artistic culture, economics, law.

Постановка проблеми. Сучасний ринок артіндустрії вимагає впровадження у систему освіти актуальної дисципліни «Артбізнес», необхідної для формування професійної освітньої та ефективної діяльничої складової фахівців у галузі культури і мистецтва.

Дисципліна «Артбізнес» зорієнтована на навчання кваліфікованих працівників у сфері сучасної артдіяльності. Інтегрування цієї компоненти в освітню галузь має на меті розширити компетентності фахівця-практика з образотворчого мистецтва у мистецтвознавчому середовищі. Результат навчання спрямований на забезпечення затребуваними новими професійними кадрами управлінської ланки у сфері мистецтва та культури на рівні державного і приватного секторів.

На сьогодні існує проблема суб'єктивної комунікації на артринку митця з контрагентами артіндустрії з причини відсутності у молодих фахівців необхідних навичок для реалізації мистецького продукту в окресленій сфері. Наразі артринок вимагає нової генерації митців, які оперують знаннями не тільки з образотворчого мистецтва, але й ознайомлені із основами управління, здатних створювати й реалізовувати власні артбізнес-проекти.

Нова плеяда майстрів має володіти інструментами, що допоможуть у майбутньому генерувати й відтворювати артідєї в реаліях сучасного мистецького поля. Фахівці даного напрямку мають здійснювати артдіяльність, спираючись на законодавче й економічне підґрунтя, знання основ управління й маркетингових сучасних технологій. Окрім цього, фахівці даного рівня знань і набутих компетентностей можуть виступати знавцями у галузі мистецтвознавства та сприяти розвитку експертної мистецтвознавчої і реставраційної справи в країні.

Артбізнес є унікальним продуктом сфери едукативної, здатним створювати актуальну пропозицію для артринку загалом.

Аналіз досліджень. З-поміж значущих розвідок у сфері артіндустрії варто виокремити монографію «Виставковий бізнес» (Київ, 2016) авторів Тетяни Ткаченко і Тетяни Дупляк, яка становить вагомий внесок у розвиток управління виставковими проєктами як складової сучасної економіки знань і креативних індустрій. У цьому дослідженні автор обґрунтовує концептуальні й інструментальні підходи до оптимізації управлінських процесів у виставковій сфері, що зумовлює його актуальність і наукову новизну (Ткаченко, Дупляк, 2016: 88–137).

Цінним внеском у формування дискурсу про артбізнес в Україні виступає дослідження Н. Павліченко «Сучасний український артринок: проблеми і рішення» (Київ, 2015). Дана розвідка сприяє зрушенню фокусу з пасивного спостереження за культурними процесами до активної аналітики та стратегічного планування у галузі креативних індустрій (Павліченко, 2015: 57).

У дослідженні здійснено спробу осмислення динаміки трансформацій національного артринку в умовах пострадянського культурного поля та нестабільного економічного середовища. Авторка ґрунтується на загальнотеоретичних підходах до вивчення артбізнесу, а також на емпіричному матеріалі, зокрема – інтерв'ю з колекціонеркою, меценаткою та співвласницею Ya Gallery Стеллою Беньяміною, що надає дослідженню практико-орієнтованого характеру (Павліченко, 2015: 59).

З-поміж фахових джерел, що висвітлюють правові засади функціонування артдіяльності, заслуговує на увагу харківське видання «Артправо і бізнес: програма з юридичних аспектів бізнесу у сфері мистецтва» (Харків, 2020). У ньому вперше в українському науковому просторі здійснено спробу комплексно осмислити юридичне підґрунтя розвитку галузі, з урахуванням чинного законодавства у сферах авторського й інтелектуального права, реєстрації права власності, а також правового регулювання операцій з відчуження

мистецьких творів. Окрему увагу приділено юридичним аспектам діяльності у дилерській, кураторській, аукціонній, управлінській та адміністративній сферах артбізнесу (Артправо, 2020: 2–27).

Принагідно варто проаналізувати розвідку Каті Тейлор «Мистецтво під ключ: менеджмент та маркетинг культури» (Київ, 2021), в якій представлено комплексний практико-орієнтований підхід до управління культурними ініціативами в умовах трансформацій сучасного артсередовища. Видання є своєрідним методичним дороговказом для митців, менеджерів культури, кураторів, які прагнуть ефективно реалізовувати мистецькі проекти, формувати сталу культурну екосистему й будувати репрезентативну присутність на національному й міжнародному рівнях (Тейлор, 2021: 120–162).

Актуальним постає дослідження Сергія Добрунова «Формування бізнес-процесів в артбізнесі як інструмент післявоєнного відновлення в Україні» (Київ, 2022). Автор визначає сутність понять бізнес-процеси, артбізнес. У статті окреслено концепцію формування бізнес-процесів для подолання критичних моментів у означеній сфері. Здійснено аналіз етапів становлення новітніх управлінських парадигм, що названі реінжинірингом бізнес-процесів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності в окресленій царині та у розрізі клієнтоорієнтованості (Добрунов, 2022: 61).

Також слід звернути увагу на непересічну подію за сприяння Львівської бізнес-школи УКУ (LvBS) для українського бізнес-середовища, якою стала лекція Олени Грабб, магістра ведення бізнесу у сфері мистецтв Інституту Sotheby's: «Артбізнес: як це працює» (Київ, 2018). Авторка окреслила питання популяризації альтернативних активів, окрім традиційних (акції, облігації, валюта), до яких слід віднести і твори мистецтва. Анонс події вже містив відповідь на запитання стосовно актуальності та необхідності інтегрування в сферу культури і мистецтва артбізнесу, як унікального продукту для освітньої галузі та розуміння масштабів реалізації артдіяльності (Артбізнес, 2018).

Мета статті – визначити складові дисципліни «Артбізнес» в сучасній едукативній сфері.

Виклад основного матеріалу. *Аналіз освітніх продуктів артбізнесу в Україні.* Наразі лише деякі вітчизняні заклади вищої освіти запровадили дисципліну «Артбізнес» та інтегрують категорії бізнес-знань з мистецтва у сферу освіти. Першопрохідцем у вказаній категорії знань є Католицький університет у Львові. Серед вибіркового блоку бакалаврської програми «Економіка куль-

тури» здобувачі мають можливість вивчати дисципліну «Основи артбізнесу» (Структура, 2025).

Натомість у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка на кафедрі образотворчого мистецтва Факультету образотворчого мистецтва і дизайну «Артбізнес», як унікальний продукт освітньої галузі, запропоновано у вибіркового блоці освітнього магістерського рівня. У результаті вивчення дисципліни здобувачі ознайомляться з усіма компонентами артбізнесу: мистецькими складовими, арттехнологіями, культурними і творчими секторами артбізнесу (Ситник, 2025).

Здобувачі набудуть знань стратегічного конструктивного мислення артменеджера, системи і структури складання бізнес-планів для здійснення діяльності у мистецько-культурному середовищі, з урахуванням економічних, юридичних, управлінських мистецтвознавчих засад створення проекту. Студенти розвинути аналітичні здібності й стратегічне креативне мислення, здобудуть знання сучасних технологій та інструментів артбізнесу (Ситник, 2025).

2025 року в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури (НАОМА, Київ) планується відкрити нову освітньо-професійну програму «Кураторство. Національні та міжнародні практики артринку», яка буде реалізовуватися у межах спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація». Програма передбачає здобуття кваліфікації магістра образотворчого мистецтва та реставрації (Кураторство, 2025).

Ініціатива створення вказаної програми є відповіддю на потребу у професійній підготовці фахівців, здатних працювати з мистецькими проектами в українському і в міжнародному контексті, створювати нові формати взаємодії між художниками, інституціями та ком'юніті-спільнотами. Очікується, що впровадження нової програми сприятиме розширенню та формуванню нової генерації кураторів, критиків і артменеджерів (Кураторство, 2025).

Слід зауважити, що у структурі освітніх програм вищих навчальних закладів України культурно-мистецького спрямування дисципліна «Артменеджмент» посідає ключове місце серед курсів, концептуально пов'язаних із функціонуванням артринку та розглядом мистецтва як складової артіндустрії.

Зокрема, у Львівському національному університеті імені Івана Франка на Факультеті культури і мистецтв реалізується курс «Артменеджмент», спрямований на формування професійних знань, управлінських компетентностей та особистісних

якостей, необхідних для ефективної діяльності у сфері соціокультурного менеджменту (Артменеджмент, 2025).

У Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККиМ, Київ) на кафедрі Артменеджменту та інформаційних технологій у вибіркового блоці дисциплін рівня бакалаврат представлено курси, які частково відображають ключові напрями діяльності в артбізнесі. Зокрема, «Івент-менеджмент», «Методика проведення івент-заходів» та «Проектування в соціокультурній сфері Менеджмент креативних індустрій» охоплюють організаційні аспекти культурного виробництва (Кафедра артменеджменту, 2025).

«Міжнародні культурно-мистецькі проекти» тут розкривають механізми міжкультурної взаємодії, а «Організаційно-правове забезпечення управління активами» – правове регулювання обігу культурних цінностей (Кафедра артменеджменту, 2025).

Дисципліна «Іміджологія» в НАКККиМ розвиває знання щодо брендингу й репутаційного менеджменту у сфері мистецтва. У сукупності означені дисципліни формують хоч і фрагментарно, але важливу методичну основу для розуміння структур артринку й функціонування артбізнесу як індустрії (Кафедра артменеджменту, 2025).

Волинський національний університет імені Лесі Українки у межах освітньо-професійної програми «Креативні індустрії та медіакultura» першого (бакалаврського) рівня пропонує дисципліни, що мають безпосередній зв'язок із діяльністю в артпросторі. Серед таких: «Сучасні івент-технології», «Виставково-галерейна діяльність і арткураторство», «Культурні та креативні індустрії», «Креативний менеджмент» і «Проектна діяльність у сфері креативних індустрій». Ці дисципліни охоплюють ключові аспекти кураторської, виставкової, подієвої та проектної діяльності, що дозволяє розглядати їх як складову професійної підготовки фахівців у сфері артбізнесу (Креативні індустрії, 2024).

Загалом, варто відзначити трансформаційні процеси, які відбуваються у сфері вищої освіти та культурного менеджменту в розрізі міжнародної класифікації едукативних освітніх напрямків. Остання визначає зміни спеціальностей, дотичних до підготовки фахівців у галузі креативних індустрій та артбізнесу. Означені процеси перетворення не лише відображають модернізацію освітньої політики, але й безпосередньо впливають на зміст навчальних планів і підходи до формування професійних компетентностей у сфері культури та мистецтва.

Зокрема, 2024 року набули чинності зміни, передбачені Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року № 1392, згідно з якою спеціальність 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» була перейменована на «Організацію соціокультурної діяльності» та віднесена до галузі знань 0413 «Менеджмент і адміністрування», що відповідає міжнародній освітній класифікації ISCED-F 2013 (Про внесення, 2022).

Означені класифікаційні оновлення мають комплексний вплив на зміну парадигми профорієнтації у сфері мистецтва. По-перше, вони передбачають перехід від культурологічного спрямування до управлінсько-економічної царини, що порушує потребу в оновленні освітніх програм.

По-друге, нова інституційна рамка потребує впровадження дисциплін, що відповідають вченням креативної економіки: стратегічний менеджмент, цифрові комунікації, культурне підприємництво, артмаркетинг, правові основи у сфері мистецтва, й актуалізує дисципліну «Артбізнес» саме в освітній галузі Культура і мистецтво (Про внесення, 2022).

Аналіз освітніх продуктів артбізнесу в Європі й Америці. Для виявлення ключових тенденцій підготовки фахівців у сфері артіндустрії на світовому рівні варто проаналізувати актуальні креативні продукти з артбізнесу в Європі та США.

Серед провідних міжнародних освітніх інституцій, що формують компетентних працівників рівня магістрів для сучасної артіндустрії, виділяється, насамперед, Sotheby's Institute of Art, заснований аукціонним домом Sotheby's 1969 року (All programs, 2025).

Sotheby's Institute of Art пропонує кілька магістерських програм у Лондоні та Нью-Йорку (включаючи онлайн-формат). Основні магістерські програми Sotheby's Institute: MA Art Business (London / New York / Online), MA Contemporary Art (London / New York), MA Fine & Decorative Art and Design (London / New York), MA Luxury Business (London). Ступінь магістра присуджується за 120 викладених кредитів протягом двох семестрів, а також за написання дисертації на 60 кредитів протягом додаткового семестру. У рамках кожної програми студенти вивчають конкретні дисципліни (subjects/modules), що формують компетенції для роботи в артіндустрії.

У вказаному експертно-навчальному закладі освітні програми включають наступні дисципліни: мистецтво та фінанси; дослідження й оцінка ринку мистецтва; мистецьке право: юридичний цикл мистецтва від студії до ринку; міжнародні ринки мистецтва; етика та політика у галузі

мистецтва; створення колекцій і консультування з питань мистецтва, цифрова стратегія і маркетинг; системи мистецтва: музеї, аукціони та галереї (All programs, 2025).

Університет Цюриха реалізує програму Executive Master in Art Market Studies, яка орієнтована на підвищення кваліфікації фахівців, що вже працюють у сфері артринку. Її структура сформована з урахуванням міждисциплінарного підходу й охоплює ключові дисципліни: артменеджмент, стратегічний маркетинг, фінансове планування, підприємництво у культурній сфері та правове регулювання діяльності мистецьких інституцій. Виконавча магістратура з досліджень артринку розрахована на 4 семестри. Усі освітні компоненти вивчають протягом перших 3 семестрів, останній семестр присвячений написанню магістерської дисертації (Modules, 2025).

У вказаній програмі окремим блоком виступає юридичний модуль з дисциплінами: право в галузі мистецтва, захист авторських прав, процедури реституції культурних цінностей та аналіз провенансу творів мистецтва. Запроваджений навчальний процес забезпечує формування глибоких професійних компетентностей на стику мистецтвознавчої експертизи та бізнес-практики, що є особливо затребуваним у сучасних умовах функціонування глобального артринку (Modules, 2025).

Для узагальненого розуміння світових освітніх тенденцій у підготовці фахівців з артбізнесу, доцільним є звернення до змісту програми «Master of Arts in Arts Administration & Policy», що реалізується у School of the Art Institute of Chicago (SAIC). Ця програма є репрезентативною моделлю західної вищої освіти в галузі культурного адміністрування, оскільки поєднує критичне мислення, управлінську компетентність і дослідницьку діяльність, що відображає сучасні виклики у сфері культури й креативних індустрій (Arts Administration, 2025).

На базі означеного складу критичні та культурно-політичні студії включають курси: аналіз ціннісних моделей у культурі, питання мистецької етики, права та цифрової трансформації. Актуальність цих дисциплін зумовлена потребою переосмислення ролі мистецтва у постіндустріальному суспільстві. Управлінські дисципліни, зокрема Management Studio, Financial Management, Leadership Talks, формують практичні навички менеджменту фахівців мистецьких інституцій, стратегічного планування та комунікації, що є критично важливими для успішного функціонування в умовах артринку. Вибіркові курси дозволяють студентам адаптувати траєк-

торію навчання до індивідуальних професійних інтересів, включаючи цифрові технології, підприємництво, інклюзивність та інституційну критику (Arts Administration, 2025).

Аналіз досліджених освітніх курсів і модулів засвідчує доцільність інтеграції дисципліни «Артбізнес» в український освітній простір, як важливої складової підготовки фахівців у сфері культури, мистецтва та креативних індустрій.

Дисципліна «Артбізнес», змістовна модель, структурні складові. Освітній продукт «Артбізнес» надає фахівцю означеної царини можливість цілісного бачення артринку й законів його існування з застосуванням на практиці артекономічних вчень.

З урахуванням трансформаційних процесів у сфері культури й мистецтва, зумовлених впливом новітніх технологій та зростанням суспільного запиту на інноваційні підходи, особливої актуальності набуває питання модернізації освітнього продукту. Така модернізація покликана сприяти розвитку та підвищенню ефективності освітнього процесу у мистецькому середовищі, забезпечуючи його відповідність сучасним професійним, міждисциплінарним і цифровим викликам. Мистецтво, як і будь-яка галузь, містить комерційну складову, а все, що має на меті отримання прибутку, – це є бізнес.

Головна особливість – артбізнес охоплює цілісно й всебічно артпростір, артіндустрію, розширює, осучаснює і програмує на успіх і створення якісного продукту пропозиції на артринку з метою монетизації мистецтва.

За рахунок впровадження артбізнесу як освітньої дисципліни і наукової категорії, ми отримуємо на виході фахівців-практиків галузі образотворчого мистецтва та реставрації, декоративного мистецтва та ремесел. Означені кваліфіковані працівники мають володіти навичками топ-менеджерів артіндустрії, набутими експертними компетентностями мистецтвознавчого ринку, з розумінням артекономічних процесів, стратегічним мисленням, здатних до ефективної комунікації з інституціями артринку, розробки й реалізації культурних проєктів, управління креативними ресурсами, а також адаптації до цифрових трансформацій і міжнародного конкурентного середовища у сфері культури й мистецтва.

При цьому доцільно розглянути структуруючі міждисциплінарні компоненти артбізнесу. Останній, як освітній продукт надає можливість опанувати засади комерційної діяльності з урахуванням мистецтвознавчих, культурологічних, юридичних, економічних складових процесу

в мистецтві, значущих елементів мистецтвознавчої експертизи, знавцтва, арткритики й аналізу творів. Артбізнес як дисципліна спрямований на формування системного мислення у здобувача та отримання ним конструктивних навичок планування бізнес-процесів в артпросторі.

Зміст дисципліни «Артбізнес» формує певну конструктивну систему знань: стратегічне мислення артменеджера; систему і структуру складання бізнес-планів для здійснення діяльності у мистецько-культурному середовищі, з урахуванням економічних, юридичних, аналітичних мистецтвознавчих засад створення проєкту; аналітичне та стратегічне креативне мислення; знання умов застосування сучасних технологій та інструментів артбізнесу.

Артекономічні вчення (структуруючі компоненти дисципліни) передбачають застосування пограничних компетентностей й знань в артбізнесі, якими можуть виступати мистецтвознавство, мистецтвознавча експертиза, проєктний менеджмент, економіка, право, а також маркетинг культурного продукту, цифрові інструменти дистрибуції мистецтва, основи авторського й інтелектуального права, що формують комплексну систему знань для ефективної діяльності у сфері сучасної артіндустрії.

В умовах глобальної діджиталізації артринку, можна виділити алгоритмічне коло компонентів артбізнесу, які існують у безперервному процесі: ринок, попит, тенденція, ідея, мета, інструмент, дія, прибуток/монетизація. Усе це алгоритмічне коло знаходиться в безперервному взаємозв'язку, контролі й управлінні.

Варто окреслити структуруючі категорії знань, що формують артбізнес як унікальний освітній продукт: менеджмент, артменеджмент, економіка, маркетинг, артмаркетинг, менеджмент соціокультурної діяльності, культура і мистецтво, мистецтвознавча експертиза, право (авторське право, інтелектуальне право).

Артбізнес як унікальний освітній продукт всебічно охоплює і блок сучасних дисциплін: підприємництво у сфері креативних індустрій, іміджологія і брендинг в соціокультурній діяльності, новітні форми сучасного мистецтва, мистецтвознавча експертиза, технічна інвентаризація творів мистецтва, проєктний менеджмент в сфері культури і мистецтва, арткритика, артекспертиза; цифровізація в сучасному мистецтві та експертизі, Social Media Marketing Management, колекціонування і знавцтво, аукціонна і галерейна діяльність, ІІІ в мистецтві і експертизі, цифровий живопис/мистецтво, цифрові технології в культурному середовищі.

Виходячи з аналізу сутності поняття артбізнесу, як діяльності, його всеосяжності та широкого кола категорій знань, можна виокремити основні сфери застосування, як діяльності у галузі мистецтва і культури: освітня, науково-дослідницька, управлінська (проєктна), образотворча (створювальна), галерейна, виставкова, експертна мистецтвознавча, артмаркетингова, аукціонна. Цей перелік може буде розширено, враховуючи багатоаспектність застосування та швидкі темпи цифровізації світу й інновацій.

Такий симбіоз структуруючих елементів пограничних галузей знань, синергія сфер діяльності формує артбізнес, як унікальний продукт сучасної освітньої складової.

Виховані згідно потреб артіндустрії здобувачі, з набутими компетентностями, у перспективі мають керувати діяльністю мистецьких закладів країни на муніципальному і державному рівнях, що забезпечуватимуть потреби у фахівцях таких закладів як Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Міністерства освіти і науки України, спілчанських організацій, громадських організацій галузі культури і мистецтва, приватного артсектору і бізнесу.

Задля досягнення реалізації мети виховання затребуваних сучасністю висококваліфікованих кадрів артбізнесу, артменеджерів управлінської ланки, професійних фахівців-практиків у галузі культури і мистецтва з сучасним цілісним підходом, – «Артбізнес» є унікальним продуктом в сфері едукативної, здатним створювати виняткову кадрову пропозицію для артринку країни загалом. Окрім цього, фахівці освітньо-професійного рівня знань і набутих компетентностей матимуть змогу виступати експертами галузі мистецтвознавства та сприяти розвитку експертної мистецтвознавчої і реставраційної справи в країні.

Зазначені кваліфіковані працівники будуть здатні організовувати власні бізнес-проєкти, артбізнес центри, здійснювати адміністрування й розвиток артгалерейного бізнесу, створювати освітні установи у сфері мистецтва, працювати у галузі аукціонної і галерейної діяльності, координувати експертні послуги й технічну інвентаризацію творів мистецтва у державних і приватних установах, реалізовувати державну культурну політику в сфері мистецтва на державному та міжнародному рівнях.

Висновки. Завдяки введенню дисципліни «Артбізнес» як обов'язкового предмету галузі образотворчого мистецтва, є можливість сформулювати плеяду знавців, зорієнтованих на вирішення

складних артстратегічних завдань. Формування фахівців у сфері артбізнесу передбачає підготовку практиків, з-поміж компетентностей яких є спроможність організовувати й реалізовувати артбізнес від ідеї створення до отримання фактичного результату. Останнє сприятиме розвитку культурного простору країни на національному і міжнародному рівнях.

Актуалізація артбізнесу як унікального освітнього продукту зорієнтована на підвищення професійного рівня кадрового потенціалу фахівців у сфері артіндустрії відповідно до сучасних вимог артринку.

Закони артіндустрії вимагають зміни культурної моделі митця, здатного оперувати комплексними знаннями і вміннями в мистецтвознавчій галузі.

Комплексність та міждисциплінарність освітнього курсу «Артбізнес» дозволяють сформувати у майбутніх фахівців системне уявлення про механізми функціонування артринку, проєктну логіку в галузі культурного підприємництва та навички управління у сфері сучасних артпрактик.

Перспективи подальших досліджень. Розширення спектру професійних компетенцій фахівців у сфері артіндустрії є передумовою формування високоякісного культурного продукту як на національному рівні, так і в умовах глобалізованого артринку. Подальшого розвитку набуває теоретико-прикладна база артекономічних знань у галузі мистецтва і культури. Актуалізація артбізнесу як комплексного соціокультурного й економічного феномену зумовлює зміцнення міждисциплінарних зв'язків між мистецтвознавством, менеджментом, маркетингом, економікою та правом. Ці галузі утворюють рефлексивно взаємодіючу структуроутворюючу систему, що формує сучасну модель функціонування та розвитку артринку. Відтак, у контексті інтеграційних процесів України в міжнародний артпростір, особливої актуальності набуває розробка та впровадження системного понятійно-категоріального апарату, який забезпечить термінологічну узгодженість і концептуальну визначеність у сфері артбізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні тенденції у мистецтві у 2023 році та у найближчі роки. KyivGallery : вебсайт. URL: <https://kyiv.gallery/statii/aktualni-tendentsii-u-mystetstvi-u-2023-rotsi-ta-u-naiblyzhchi-roky> (дата звернення: 04.05.2025).
2. Арт-бізнес: як це працює. Лекція Олени Грабб. Бізнес-школа УКУ : вебсайт. Київ, 2018. URL: <https://lvbs.com.ua/events/art-biznes-yak-tse-pratsyuie-kyuiv/> (дата звернення: 04.05.2025).
3. Арт-менеджмент. Львівський національний університет імені Івана Франка : вебсайт. URL: <https://kultart.lnu.edu.ua/course/art-menedzhment> (дата звернення: 04.06.2025).
4. Артправо і бізнес : програма з юридичних аспектів бізнесу у сфері мистецтва / розроб. і відп. ред. О. Сімсон. Харків : Точка, 2020. 27 с.
5. Добрунов С. С. Формування бізнес-процесів в арт-бізнесі як інструмент післявоєнного відновлення в Україні. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. Київ, 2022. № 6(276). С. 61–66.
6. Кафедра артменеджменту та інформаційних технологій. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтва : вебсайт. URL: <https://nakkim.edu.ua/instituti/navchalno-naukovyi-institut-praktychnoi-kulturolohii-ta-artmenedzhmentu/kafedra-artmenedzhmentu-ta-informatsiynikh-tekhnohohii> (дата звернення: 01.06.2025).
7. Креативні індустрії та медіакультура. Навчальний план. Волинський національний університет імені Лесі Українки : вебсайт. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/kreatyvni-industriyi-ta-mediakultura-plan-zatv-2024-r> (дата звернення: 03.06.2025).
8. Кураторство. Національні та міжнародні практики артринку. Нова освітня програма. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури : вебсайт. URL: <https://naoma.edu.ua/news/navchannia/kuratorstvo-nacjonalni-ta-mizhnarodni-praktyky-art-rynku-nova-osvitnya-programa-naoma-2/> (дата звернення: 04.06.2025).
9. Павліченко Н. В. Сучасний український арт-ринок: проблеми і рішення. *Марієтеріум. Серія: Культурологія*. Київ, 2015. Вип. 59. С. 57–61. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua> (дата звернення: 01.06.2025).
10. Павліченко Н. В. Художній ринок як культурологічний та економічний феномен. *Марієтеріум. Серія: Культурологія*. Київ, 2017. Вип. 68. С. 72–75. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua> (дата звернення: 01.06.2025).
11. Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.05.2025).
12. Ситник І. В. Артбізнес. Каталог дисциплін. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка : вебсайт. URL: <https://elearning.kubg.edu.ua/local/gdo/catalog/course.php?id=4213> (дата звернення: 04.05.2025).
13. Ситник І. В. Формування ключових базових навичок арт-менеджера як складової творчої діяльності художника. *Proceedings of the scientific and pedagogical internship*. January 1 – February 11, 2024. Riga, 2024. P. 116–121.
14. Структура програми «Artes Liberales: Культурологія». Український католицький університет : вебсайт. URL: <https://culture.ucu.edu.ua/bakalavska-programa/struktura-programy/> (дата звернення: 24.05.2025).
15. Тейлор К. Мистецтво під ключ. Менеджмент і маркетинг культури. Київ : ArtHuss, 2021. Ч. 1. 228 с.
16. Тейлор К. Мистецтво під ключ. Менеджмент і маркетинг культури. Київ : ArtHuss, 2021. Ч. 2. Робочий блокнот. 60 с.
17. Ткаченко Т. І., Дупляк Т. П. Виставковий бізнес : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 244 с.
18. All programs. Sotheby's Institute of Art : website. URL: <https://www.sothebysinstitute.com/all-programs> (last accessed: 24.05.2025).

19. Arts Administration & Policy. School of the Art Institute of Chicago. Association of Arts Administration Educators : website. URL: https://artsadministration.org/programs/arts-administration-and-policy-2/?utm_source (last accessed: 02.06.2025).

20. Modules. Universität Zürich : website. URL: <https://www.emams.uzh.ch/en/program/Modules.html> (last accessed: 02.06.2025).

REFERENCES

1. KyivGallery. (2023). Aktualni tendentsii u mystetstvi u 2023 rotsi ta u naiblyzhchi roky [Current trends in art in 2023 and in the coming years.]. URL: <https://kyiv.gallery/statii/aktualni-tendentsii-u-mystetstvi-u-2023-rotsi-ta-u-naiblyzhchi-roky> (date of access: 04.05.2025) [in Ukrainian].

2. Hrab O. (2018). Art-biznes: yak tse pratsiuie. Lektsiia [Art business: how it works. Lecture]. Biznes-shkola UKU. URL: <https://lvbs.com.ua/events/art-biznes-yak-tse-pratsyuye-kyiv/> (date of access: 04.05.2025) [in Ukrainian].

3. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [Ivan Franko National University of Lviv]. (2025). Art-menedzhment. URL: <https://kultart.lnu.edu.ua/course/art-menedzhment> (date of access: 04.06.2025) [in Ukrainian].

4. Simson, O. (Red.). (2020). Artpravo i biznes : prohrama z yurydychnykh aspektiv biznesu u sferi mystetstva [Art Law and Business: a program on the legal aspects of business in the field of art]. Kharkiv : Tochka. 27. [in Ukrainian].

5. Dobrunov, S. S. (2022). Formuvannia biznes-protsesiv v art-biznesi yak instrument pisliavoiennoho vidnovlennia v Ukraini [Formation of business processes in the art business as a tool for post-war recovery in Ukraine]. *Visnyk Shkhydnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*. Vol. 6(276). Kyiv. 61–66 [in Ukrainian].

6. Natsionalna akademiia kerivnykh kadrov kultury i mystetstva [National Academy of Culture and Art Management]. (2025). Kafedra artmenedzhmentu ta informatsiinykh tekhnolohii. URL: <https://nakkim.edu.ua> (date of access: 01.06.2025) [in Ukrainian].

7. Volynskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky [Lesya Ukrainka Volyn National University]. (2024). Kreatyvni industrii ta mediakultura. Navchalnyi plan. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/all-educations/kreatyvni-industriyi-ta-mediakultura-plan-zatv-2024-r> (date of access: 03.06.2025) [in Ukrainian].

8. Natsionalna akademiia obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury [National Academy of Fine Arts and Architecture]. (2025). Kuratorstvo. Natsionalni ta mizhnarodni praktyky artrynku. Nova osvitalia prohrama. URL: <https://naoma.edu.ua/news/navchannia/kuratorstvo-nacjonalni-ta-mizhnarodni-praktyky-art-rynku-nova-osvitnya-programa-naoma-2/> (date of access: 04.06.2025) [in Ukrainian].

9. Pavlichenko N. V. (2015). Suchasnyi ukrainskyi art-rynok: problemy i rishennia [The modern Ukrainian art market: problems and solutions]. *Magisterium. Seria: Kulturolohiia*. Vol. 59. Kyiv. 57–61. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua> (date of access: 01.06.2025) [in Ukrainian].

10. Pavlichenko N. V. (2017). Khudozhnii rynek yak kulturolohichnyi ta ekonomichnyi fenomen [The art market as a cultural and economic phenomenon]. *Magisterium. Seria: Kulturolohiia*. Vol. 68. Kyiv. 72–75. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua> (date of access: 01.06.2025) [in Ukrainian].

11. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro vnesennia zmin do pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka здобувачів вищої освіти» від 16 грудня 2022 року № 1392 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Amendments to the List of Fields of Knowledge and Specialties in Which Higher Education Applicants Are Trained», December 16, 2022, № 1392]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2022-%D0%BF#Text> (date of access: 24.05.2025) [in Ukrainian].

12. Sytnyk I. V. (2024). Formuvannia kliuchovykh bazovykh navychok art-menedzhera yak skladovoi tvorchoi diialnosti khudozhnyka [Formation of key basic skills of an art manager as a component of an artist's creative activity]. *Proceedings of the scientific and pedagogical internship*. Riga. 116–121. [in Ukrainian].

13. Sytnyk I. V. (2025) Artbiznes. Kataloh dystsyplin [Art Business. Catalog of Disciplines]. Kyivskyi stolychnyi universytet imeni Borysa Hrinchenka. URL: <https://elearning.kubg.edu.ua/local/gdo/catalog/course.php?id=4213> (date of access: 04.05.2025) [in Ukrainian].

14. Ukrainskyi katolytskyi universytet [Ukrainian Catholic University] (2018). Struktura prohramy. URL: <https://culture.ucu.edu.ua/bakalavrska-programa/struktura-programy/> (date of access: 24.05.2025) [in Ukrainian].

15. Teilor K. (2021). Mystetstvo pid kluch. Menedzhment i marketynh kultury [Turnkey art. Cultural management and marketing]. Chastyna 1. Kyiv : ArtHuss. 228. [in Ukrainian].

16. Teilor K. (2021). Mystetstvo pid kluch. Menedzhment i marketynh kultury [Turnkey art. Cultural management and marketing]. Chastyna 1. Kyiv : ArtHuss. 60. [in Ukrainian].

17. Tkachenko T. I., & Dupliak T. P. (2016). Vystavkovyi biznes [Exhibition business]. Kyivskyi natsionalnyi torhovo-ekonomichnyi universytet. Kyiv. 244 [in Ukrainian].

18. Sotheby's Institute of Art. (2025). All programs. URL: <https://www.sothebysinstitute.com/all-programs> (date of access: 24.05.2025)

19. Association of Arts Administration Educators (2025). Arts Administration & Policy. School of the Art Institute of Chicago. URL: https://artsadministration.org/programs/arts-administration-and-policy-2/?utm_source (date of access: 02.06.2025)

20. Universität Zürich. (2025). Modules. URL: <https://www.emams.uzh.ch/en/program/Modules.html> (date of access: 02.06.2025) [in German].